

2. Бондаренко А. І. Механізми забезпечення фінансової безпеки України в умовах фінансової глобалізації. Вісник НУЦЗ України. Державне управління, 9. Харків, 2018. С. 71-76.

3. Полторак А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізаційних змін: теорія, методологія, практика. Монографія. Миколаїв: МНАУ, 2019. 463 с.

4. Заїчко І. В. Загрози та ризики фінансовій безпеці на ринку фінансових послуг. Study of modern problems of civilization: зб. тез доповідей V Міжнар. наук. прак. конф. (Осло, Норвегія, 19-23 жовтня 2020 р.). 2020. С. 96-99. URL: <http://surl.li/mvkuu>

5. Заїчко І. В. Бюджетна політика в системі забезпечення фінансової безпеки : дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2020. 265 с

6. Романів В. В., Дорошенко Н. О. Фінансова безпека України. Економіка, управління та адміністрування, 4 (90). Харків, 2019. С. 230-235.

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА КРЕДИТНОГО РИНКУ

Степаненко Юлія Юрїївна,

здобувачка першого(бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;
науковий керівник:

Заїчко Ірина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та статистики;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Кредитний ринок є важливою частиною фінансового сектору будь-якої країни і тому відповідно впливає на стан фінансової безпеки в країні. Наразі кредитні ринки мають тенденції стрімкого розвитку, але враховуючи той факт, що українська економіка постраждала від російської агресії, кредитний ринок теж зазнає значних змін. Звісно, зростає кількість ризиків, що загрожують фінансовій безпеці. Для забезпечення безпеки кредитного ринку необхідні відповідні умови. Особливо значними є умови ефективної та безпечної діяльності суб'єктів кредитного ринку, підвищення їх прибутковості, зниження ризиковості їх операцій, підтримання ліквідності. Але таке забезпечення має базуватися на правильних заходах захисту кредитного ринку та протидії загрозам. Багатосторонній характер цих загроз вимагає системних і наукових підходів для рішення проблем безпеки кредитного ринку.

Враховуючи той факт, що кредитні ринки є досить вразливими до зовнішніх загроз, платоспроможність кредиторів та залишок непогашених кредитів у портфелі кредитора, а отже, і фінансова безпека кредитора негативно впливають на фінансову безпеку кредитора і на фінансові ринки в цілому, можемо говорити про негативні наслідки дії цих факторів. Переміщення позичкового капіталу між економічними агентами на національному та міжнародному рівнях у різних формах забезпечується двома елементами:

кредитними відносинами та кредитною системою. Погляди на те, що таке кредитний ринок, дуже різняться. Деякі науковці вважають, що кредитний ринок – це економічні відносини, інші – сектор фінансового ринку. Ототожнення кредитних ринків з механізмами є сумнівним, оскільки таке визначення звужує весь простір відносин, що здійснюються на кредитних ринках. Звичайно, якщо трактувати кредитні ринки як сектор фінансового ринку, то об'єктом ринку є не кредит у класичному розумінні, а кредитні послуги, що надаються учасниками ринку [1].

Фінансова безпека визначається як стан стійкості і стабільної захищеності від загроз фінансової системи країни, який характеризується забезпеченням її платоспроможності та досягається за допомогою реалізації стратегічних цілей держави, які формують умови для її стабільного фінансового розвитку [2, с. 70]. Фінансову безпеку можна розглядати на різних рівнях: на рівні конкретної фінансової установи, окремого сегмента ринку, держави та глобальному світовому рівні. Фінансова безпека кредитних ринків – це стан цих ринків, кредитних відносин і процесів, що відбуваються на них, які забезпечують створення умов кредитування, необхідних для соціально-економічної та фінансової стабільності, збереження цілісності та єдності кредитного ринку, успішність функціонування кредитного ринку та створення умов кредитування, необхідних для подолання внутрішніх і зовнішніх загроз.

Слід зауважити, що фінансова безпека кредитного ринку тісно переплітається з фінансовою безпекою ринку банківських кредитних послуг, оскільки банки займають більшу частину ринку, ніж небанківські кредитні установи. На даний момент не існує єдиного підходу до оцінки фінансової безпеки кредитних ринків. Наприклад, окремі елементи включаються в систему оцінки економічної безпеки та в оцінку фінансової безпеки окремих фінансових установ. Складність оцінки рівня фінансової безпеки кредитних ринків базується на оцінці надання якісних кредитних послуг економічним агентам. Слід зауважити, що індикатори фінансової безпеки кредитного ринку необхідно розділяти за двома напрямками: індикатори банківського кредитного ринку та індикатори ринку небанківських кредитних послуг. Ярмошенко М. М. досліджуючи структуру індикаторів національної фінансової безпеки виділяє індикатори фінансової безпеки в банківському секторі: кількість банків (за даними реєстру), у тому числі за формами власності; сплачений статутний капітал банків у розрахунку на один діючий банк; чистий прибуток банків; оборот банків [3, с 178]. Але ці показники в абсолютному значенні не свідчать про наявність чи відсутність загроз безпеці банківського сектору. Не зважаючи на розвиток фінансових послуг та розширення їхнього асортименту, кредитування залишається пріоритетною активною банківською операцією, що приносить банкам значну частину доходів. Кредитні операції приносять банку не лише дохід, а й є одночасно джерелом ризиків [4, с 219]. Безумовно, фінансова безпека кредитного ринку не залежить від запропонованих НБУ правил дотримання їх банками, які можна оцінити. Однак це відображає безпеку банківського сектору, а не безпеку кредитних ринків.

Система індикаторів фінансової безпеки кредитних установ повинна відповідати низці вимог, а саме вона повинна мати невелику кількість показників (не більше 20 найменувань), в іншому випадку ефективність прийняття рішень може бути суттєво знижена. Система індикаторів повинна враховувати особливості кожного відомства. При розробці стратегії фінансової безпеки для зменшення дії внутрішніх загроз слід враховувати наступні моменти:

- Фінансова безпека комерційних банків включає кредитний блок.

- Кредитно-фінансова безпека включає елементи безпеки ресурсної, кредитної, валютної, інвестиційної та розрахункової діяльності.

Грошово-кредитна безпека включає елементи безпеки в ресурсних, кредитних, валютних, інвестиційних та розрахункових операціях [6, с. 6]. Тому існують певні пропозиції для оцінки фінансової безпеки кредитного ринку за допомогою наступних індикаторів:

- динаміка обсягу кредитних послуг на ринку;
- структура наданих кредитних послуг (частка валютних кредитів, частка довгострокових кредитів, частка інвестиційних кредитів); та
- частка непогашених кредитів у ВВП;
- частка простроченої заборгованості у портфелях фінансових установ.
- частка простроченої заборгованості у портфелях фінансових установ;
- частка простроченої заборгованості у портфелях фінансових установ;
- рівень забезпечення кредитів.

Варто відзначити, що науковці пропонують використовувати індикатори для оцінки кризових явищ на кредитних ринках. Банком міжнародних розрахунків (IBR). Згідно з цією методикою, кризами банківської системи є ситуація, в якій спостерігається хоча б один з таких індикаторів[7]:

- активи банків перевищують 2 % ВВП країни;
- обсяг коштів, необхідних для порятунку банківської системи, перевищує 1% ВВП;
- націоналізація банківського сектору перевищує 1% ВВП та широкомасштабна націоналізація банківського сектору;
- заморожування банківських депозитів та запровадження владою банківських канікул;
- центральний банк гарантує виплати населенню за всіма банківськими вкладами, але не підкріплює цю гарантію.

Аналіз кредитного ринку частково перетинається з аналізом фінансової безпеки в цьому сегменті. Ключові індикатори фінансової безпеки на кредитному ринку, в умовах критичного погіршення ситуації з кредитуванням на кредитному ринку демонструють аналогічну тенденцію. Однак зниження обсягів кредитування на ринку не обов'язково має негативний вплив на безпеку самого кредитного ринку.

Оцінка сукупного кредитного ризику є дуже трудомісткою процедурою, яка може бути здійснена з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, методів економіко-математичного моделювання та методів економіко-математичного моделювання, а її точність є вкрай низькою.

Більше того, підвищити точність практично неможливо. Набагато точніше оцінювати кредитний ризик на основі кожної окремої операції, ніж на основі всього ринку. Окрему транзакцію або, принаймні, в межах однієї фінансової установи, а не ринку в цілому.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що як невід'ємна частина ринків капіталу, кредитні ринки потребують особливого контролю за їх функціонуванням. Фінансова безпека кредитних ринків проявляється у створенні умов для їх постійного розвитку та в здатності забезпечити їх функціонування, забезпеченні стабільного фінансового стану всіх учасників та запобіганні впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків. До них належать високий рівень непрацюючих кредитів, низька рентабельність активів та висока частка іноземного капіталу в статутному капіталі вітчизняних банків. Таким чином, з метою підвищення фінансової безпеки кредитного ринку України необхідно впроваджувати більш ефективне управління кредитним портфелем. Загрози безпеці кредитних ринків України мають бути мінімізовані через управління портфелем, зміну принципів формування резервів, а також реабілітацію та ліквідацію непрацюючих кредитів.

Список використаних джерел

1. Богріновцева Л. М., Заїчко І. В. Інновації в інституційному забезпеченні розвитку кредитного ринку України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. №10(78). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-10-9227>
2. Заїчко І. В. Бюджетна політика в системі забезпечення фінансової безпеки : дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2020. 265 с.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.
4. Zaichko I., Bohrinovtseva L., Verheliuk Yu, Purdenko O. Current challenges and prospects of management of loan portfolio quality in wartime: the case of Ukraine. Академічний огляд. 2023. №2 (59). С. 218-234. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2/16.pdf>
5. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
6. Грошово-кредитна статистика НБУ та фінансова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
7. Річний звіт НБУ за 2019 рік : дані Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2019-rik-10-pokaznikiv-yak-zminilasya-ekonomika-ta-finansova-sistema-ukrayini>
8. Дробніцька О. Р. Проблемні кредити банків: сучасний стан та можливості управління ними через процес сек'юритизації активів. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 267–272.
9. Ситник Н. С., Ковальчук М. П. Аналіз фінансової безпеки кредитного ринку України. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/binf_2018_12_47.pdf